

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj X.

V saboto 4. decembra (ranozimna) 1852.

List 97.

Povabilo na naročbo „Novic“ za prihodnje leto.

Ob novem letu se začne nov tečaj „Novic“ — enajsti. Kar so bile vodila „Novic“ skoz deset let, bojo ostale tudi v enajstem.

Njih namen je sploh slovenskega naroda poduk in korist, in povzdiga in omika slovenskega jezika po potrebah sedanjega časa; zatorej njih obsežek ni osko omejen, in braveci njih se najdejo ravno tako v pohlevni bajtici umnega kmeta in rokodelca, kakor v poslopih vsih družih stanov, katerim je mar za povzdigo domačega blagostanja in za napredek domačega slovstva.

Ker pa je kmetijstvo poglavna podpora blagostanja vsih dežel, v katerih slovenski narod biva, zato stojé kmetijske reči, združene z obertnijskimi, na čelu našega časopisa, okoli katerih se ovijajo mnogoverstne druge reči, ktere se vjemajo z namenom „Novic“: biti na vse strani podučin list.

Ker pa bi vedno le poduk in le poduk bravcem vendar dolgočasin bil, morajo „Novice“ tudi skerbeti za druge mične, zabavne ali kratkočasne sestavke, naj bojo v pesmih ali navadni besedi.

Vse to pa bi bilo sedanji čas še vse premalo; braveci želijo tudi zvediti: kaj je novega po svetu? Tem streže „popotnik“ in „novičar“ iz slavenskih krajev in celega sveta, ki v kratkem vsako važnišo novico povesta, ki se je na svetu zgodila, tako da sme bravec gotov biti, da bo s kratkimi besedami vsak teden vse zvedil kar se primerja bolj imenitnega po širocem svetu.

To je bil obsežek „Novic“ dosihmal; to bo zvesto tudi prihodnjič.

Za prihodnje leto pa obljubimo častitim prejemnikom „Novic“ še nekaj podati, kar jih bo gotovo močno veselilo. Hočemo namreč, da vstrežemo tudi mnogim željam domoljubov, na svetlo dati, kar nam je neprecenljivi rajni Vertovec „občne povestnice“ (allgemeine Weltgeschichte), to je, popisa vsih zgodb od stvarjenja svetá noter do blizo konca sredne dôbe, zapustil, in naročnikom „Novic“ vsaki mesec eno pòlo brez plačila dokladati, ako se toliko naročnikov oglasi, da bomo v stanu brez gotove škode to storiti. Da je cena „Novic“ že sama po sebi niska, nam bo vsak previden mož poterdil, ki prevdari, da je popir sedaj še čez polovico dražji, kakor je še pred malo leti bil, in da tudi tiskarne dela, kakor vsaktere druge dela, so se dokaj podražile. Če tedaj pri vsem tem hočemo vsak mesec naročnikom „Novic“ celo pòlo v posebni lični dokladi brez plačila dajati, da bo imel vsak naročnik konec leta bukve z 12 pòlami, sme to za znamenje veljati, da želimo poslednje in, kakor mislimo, nar izverstniši delo slavnega slovenskega pisatelja, ktero je za vsakega človeka znamenito in čeravno za ljudstvo pisano tudi učenim bravcem vgodno, po poti „Novic“ brez vsih stroškov za prejemnike narbolj po svetu razširiti, ktere so tudi njegovo „vinorejo“, „kemijo“ itd. Slovencem podale.

Da pa o sedanji dragini popirja in tiskarnega dela pri tem početju v preveliko škodo ne zaídemo, ktere nam gotovo noben naročnik ne želi, bomo dokladali v prvi polovici prihodnjega leta vsak mesec celo pòlo v veliki osmerki Vertovcove „povestnice“, in če se bo zadostno število naročnikov „Novic“ oglasilo, bomo ravno tako tudi v drugi polovici leta in tako dolgo vsak mesec eno pòlo brez plačila dokladali, da bo celi rokopis dogotovljen in častitljiva knjiga v rokah občinstva.

Ako bi se pa konec pervega pol leta pokazalo, da ne moremo shajati brez gotove škode, nam naročniki ne bojo za zlo vzeli, če bi po ti poti, to je, brez plačila „povestnice“ dalje izdajati ne mogli.

Naj si tedaj častitelji rajnega Vertovca in prijatli „Novic“ vsak po svoji moči prizadenejo, da se dostojno število naročnikov oglasi, da bomo zamogli začeto delo do konca dognati.

Scer pa še naznanimo, da „povestnica“ Vertovcova bo neločljiva doklada „Novic“ in da se ne bo drugač dobivala. Tudi opomnimo, da tistemu, kdor se naroči še le o drugih kvatrih ali pozneje, ne bomo mogli „povestnice“ dajati, ker njemu ni s takimi bukvami nič vstreženo, katerih perve pòle mu manjkajo, nam pa je en iztis raztergan; tedaj prosimo naj se vsak, kteremu je le mogoče, na celo leto naroči.

To naznanimo zastran poslednjega slavnega dela nepozabljivega rodoljuba, kterega vsa pisateljska delavnost je bila le „Novicam“ posvečena, ktere tedaj sveto dolžnost spolniti hočejo, ako z njegovo „povestnico“ ravno tako storé, kakor je rajni sam z vinorejo, kemijo, zvezdoslovjem in s sporočilam vinorejcam storil.

Scer se bo „Novicam“, kakor dosihmal, tudi prihodnjič dodajal „Oglasnik“, ki je proti določenemu plačilu vsacemu odpert, ki hoče kakošno reč po svetu oznaniti.

„Novice“, ki izhajajo vsako sredo in vsako saboto, veljajo z vsimi dokladami vred v tiskarnici prejemane za celo leto 3 fl. — za pol leta 1 fl. in pol, — za četert leta 45 kr. — Po pošti kamor koli pošiljane veljajo za celo leto 4 fl., — za pol leta 2 fl., — za četert leta 1 fl.

Naročila se pošiljajo v založnico „Novic“ (v bukvtiskarnico *Jož. Blaznika na Bregu Nro. 190*). Pa tudi *gosp. Geiger v Celju*, *gosp. Huber v Lutomeru* in *gosp. Leirer v Mariboru* prejemajo naročila. Častitim naročnikom pa pisanje naročil polajšati, bomo podali prihodnjič navadno naročilno pismo.

Naročilne pisma prosimo frankirane nam pošiljati, ker ne moremo od njih poštnine ali nošnine plačevati. Naj se g. naročniki še ta mesec naroče, da bojo „Novice“ koj ob novem letu zaporedoma dobivali.

S tem oznanilom sklenemo še serčno prošnjo: naj nas slavni g. pisatelji iz vsih slovenskih krajev, kakor dosihmal, s svojimi spisi prijazno tudi prihodnje leto podpirajo.

Vredništvo in založništvo „Novic“ v Ljubljani.

Občinski pašniki — kmetam poguba.

„Novice“ niso ravno cerkven govornik, vendar smejo na vsako stran izreči besedo, „da ne razdeljeni pašniki so kmetam — v pogubo“.

Vzamimo pogubo po cni plati. Dokler pašniki niso razdeljeni, jih nihče ne trebi, nihče ne gradi; bolj in bolj se zarašajo, da v zadnje živina skozi ternje in gošavo ne more, in od same zelenjave nič paše ne najde; od dné do dné so tudi manjši, ker vsak mejaš iše kaj prigraditi po starih pregovoru: „da je slab gospodar, kateri pri gmajni nič ne pridobi“. Kdor je pridin, si sicer v občinskem gojzdu tudi kaj nabere ali naseka; naj pride pa kateri huji lakomnik, mu iz kupa vse prevzame; ali pa naj bo samogoltnež, v gmajni nar pred vse pospravi, da mu kdo spred ne pride, in potem še le v domačim svoje pobere. Po tem takim so večkrat lepi gojzdje, namesti celi soseski v dobiček, enimu samimu v žep ali pa po gerlu šli. Dalje kjer še gojzdje ali pašniki niso razdeljeni, tudi sosedje iz družih krajev kaj radi va-nje segajo; radi svojo živino va-nje gonijo, prapret pred domačimi žanjejo, derva in drugi les sekajo; od tod pridejo prepíri in pravde, in pravde so drage, in po pravadah se zgubljuje ne le denar, ampak tudi dostikrat zemlja, ako prederzni posilnik z najetimi pričami posest — dasiravno posilno posest — za trideset let skaže. Dalje na tacih pašnikih in gojzdih ni samo to zgubljeno, kar zraste, ampak še več tega, kar ne zraste; zakaj precej je vès drug dobiček od sveta, ako ga en gospodar oskerbuje, kakor pa ko je deset gospodarjev bilo.

Vzamimo pogubo pa še po drugi plati. Če je paša za otroke šola veliko hudiga, to od občinskih pašnikov pred drugim veljá; zakaj ondi je več otrok vkupaj, na živino jim ni potreba toliko gledati, po kotih se ložje potikajo, in tedaj tudi ložje vsaktere nerodnosti in napačnosti uganjajo. Zavoljo občinskih pašnikov je dosti prepírov na dnevi; v prepírih pa je jeza in sovraštvo, in zmerjanje in kletev, in pretep in poboj navadna reč; kjer pa je prepír, ni ljubezni, in brez ljubezni tudi ni življenje pokojno in veselo, in tudi smert in sodba ne boste prijazni in mehki. Dalje se pri občinskih pašnikih in gojzdih dosti krivíce godí; domači se med seboj v kljub presegajo, in ptuji zgrabljive roké stegujejo; nobena krivíca pa ne veljá ne pred svetam, ne pred Bogam, in teška bo po smerti že pest krivične zemlje; kaj bo pa še le za velike po sili pridobljene zemljiša? Mende med nami še véra na večnost ni poginila, pa tudi ne more poginiti — zakaj večni Bog živi!

Naj ne misli kdo, da je ta beseda presiljena; imam pred seboj tri male soseske, ktere so mi zgled za stotere velike; zakaj nič noviga ni pod soncam. V starih pismih najdem, da so se te so-

seske že pred pet sto leti, namreč leta 1355 zavoljo mej ali konfinov pričkale; da so se pozneje leta 1668, 1681 in 1715 prepírale, zmerjale, klele, plotove si podirale, živino jemale, les ropale, se prete pale in bile; in da po mnogoterih pogodbah je poslednjič ena soseska drugi vender za 200 oralov sveta vzela, dasiravno so zidanikonfini prave mejnike delali; in zdaj ko je slabji soseska svoje ostale pašnike deliti hotla, so ji sosedje še to branili, ker so pravico vzajemne paše nasprot stavili; ubranili vender niso, ker se jim je pravica nekaj bolj svetlo razjasnila, dasiravno v sercu še nekaj nevolje redijo; na drugi strani pa se za en del še s pravdo poganjajo, in pravde konec je še le pri začetku.

Da bi pač tukaj ne dolga in draga pravda, ampak višji vlada po pravičnih postavah konec prepíram storila! Pač bi bilo tako dobro, vradne komisije za rzsodbo kmetiških pravic med seboj postaviti, kakor so do zdaj cesarske komisije pravice grajšakov in kmetov razsojevale, ravnale in do konca doganjale. Kmetijske družbe, ako niso za to reč že kaj več storile, bi gotovo za prid kmetijstva velik sad zasejale, ako svoje prošnje in svete do deržavne vlade na to stran obračajo. P-i.

40 rumenih zlatov (cekinov)

za gojzdnarske bukve za kmeta!

Neimenovan ud gojzdnarskiga društva na Štajarskim, spoznavši potrebo, da se začne z gojzdi (boršti) pametnejši gospodarstvo, želi tudi za kmeta lahko umevno in kratko spisane bukve na dan spraviti, ker za bolj učene ljudi spisanih knjig je že na kupe.

V iménu tega za gojzdnarstvo skerbniga domorodeca tedaj izpiše Štajarsko gojzdnarsko društvo v časniku kmet. družbe „Wochenblatt der steyerm. Landwirthsch. Ges.“ 25. novembra t. l. 40 cekinov za darílo tistimu, kateri s posebnim oziram na Štajarsko deželo spiše podučne bukve za kmeta, kako ima svoj gojzd oskerbovati, da si več lesa priredi in vse odverne, kar gojzd v škodo nese.

Te bukve, v nemškem jeziku, morajo biti, kakor se pravi, prav po domače in kratko spisane, brez učnega razlaganja, tode vse imajo zapopasti, ker je treba za natanjčni in določni poduk v gojzdnarstvu; veči ne sméjo biti kakor da bo natis 6 pôl (Bogen) znesel, ker na 6 pôlah se da povedati, kar je treba kmečkimu gospodarju vediti. Pisatelj mora svoje imé v zapečateni list skriti, zunaj na ta list pa kakošen prislov (Motto) napisati, da se po tem eno delo od družiga loči. Zadnji čas do 1. decembra 1853 se pošljejo spisi vodstvu Štajarske gojzdnarske družbe v Gradec, ktere bo za to izvoljena komisija presodila; tisti spis, kterimu bo omenjeno darílo izgovorjeno, ostane lastnina gojzdnarske družbe, ki ga bo natisniti dala *).

*) Nadjati se je, da v nemškem in slovenskim jeziku. Vred.